

орган місцевого самоврядування і коаліція громадських організацій. Для комунального органу управління важливо мати постійні взаємовигідні контакти з історичними батьківщинами членів національно-культурних товариств, із вихідцями з рідної землі, а громадські інституції зацікавлені мати ділові і відкриті стосунки з міською радою. Власне, МІОК міг би стати своєрідною площадкою для об'єднання зусиль закордонних українців та національних меншин в Україні як у цій справі, так і в реалізації інших спільних ідей.

Важливо, щоб питання закордонного українства і національних меншин органи влади України перестали бачити другорядними з відповідним до них ставленням і вирішенням. Історично склалось, що захист прав співвітчизників, де б вони не проживали, був завжди стратегічно важливим питанням діяльності тієї чи іншої держави.

Чи часто ми бачимо активну і цілеспрямовану політику органів влади і посадових осіб України щодо захисту їх прав?

Не можна не відзначити, що за останні п'ять років відбувалися певні позитивні зрушення, українські посадовці дещо більше приділяли уваги цьому питанню, в тому числі завдяки наполегливій діяльності деяких громадських організацій в Україні і за кордоном. Але, безумовно, цього ще занадто мало, щоб говорити про послідовну політику. Вона не має особливо залежати від політичних змін у нашій державі, від бажань тих чи інших посадових осіб, від впливу зовнішніх факторів. Ця політика має мати постійний державницький зміст.

Галина Щигельська

РОЛЬ ДІАСПОРИ У ЛОБІЮВАННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

В умовах прискорення глобалізації світової системи з чітко вираженим зростанням різноманітних транснаціональних взаємодій та ролі недержавних акторів на міжнародній арені проблема міжнародного лобізму набуває особливої актуальності. Серед впливових недержавних акторів міжнародних відносин, таких як транснаціональні компанії (ТНК), громадські об'єднання, конфесії, відчутно посилюється роль етнічних діаспор. За словами С. А. Арутюнова, етнолог, член-кор. РАН, «якщо врахувати постійне зростання кількості діаспор, їх динамізм, активні економічні, політичні зв'язки, лобізм аж до «найвищих поверхів» – і в країнах походження, і в приймаючих країнах, то роль їх у сучасному світі переоцінити неможливо» [1]. Як засвідчують сучасні реалії, діаспори, успішно соціалізувавшись у приймаючих країнах, набувають там політичної ваги і завдяки конструктивній взаємодії з етнічною батьківщиною застосовують свій потенціал для реалізації її національних інтересів на міжнародній арені. Власне, вже ряд держав давно здійснюють таку взаємовигідну співпрацю, результати якої позитивно впливають на політичне, економічне, соціальне, культурне становище в країні виходу, збільшують її можливості у сфері міжнародних відносин.

На цей час у світі зростає значення дослідження проблематики етнічного лобізму. Вагомими є праці А. Бінецького [4] та С. Арутюнова [1], в яких діаспори розглядаються як суб'єкти міжнародного лобізму. Лобістська діяльність української діаспори ще не стала предметом спеціального дослідження, проте окремі її аспекти аналізуються у працях багатьох вітчизняних [2, 5, 6, 9-11, 13-18] та зарубіжних науковців українського походження [12, 23].

Мета нашої наукової розвідки – розкрити значення етнічного лобізму в системі міжнародних відносин, здійснити стислий аналіз лобістської діяльності української діаспори в історичній ретроспективі, визначити роль і потенційні можливості діаспори у лобіюванні національних інтересів України.

Значення лобізму на політичній арені сучасності не лише не послаблюється, а й з кожним роком зростає. Лобізм набув масового характеру, формується щедро фінансована індустрія лобізму, окремі лобістські компанії набувають статусу соціальних рухів. Сьогодні з точністю ніхто не може стверджувати, чи існують такі рішення, які приймалися би представниками влади за відсутності впливу на них зацікавлених осіб. На думку англійського політолога Д. Олдермана, групи тиску, що лобіюють певні

інтереси, перетворилися в наш час у невід’ємну частину державного механізму і сприяють життєдіяльності демократичних інститутів: «Це найважливіший кровотворний орган, що живить усю систему» [22, с. 150].

Батьківщиною етнічного лобізму вважаються США. Саме у Сполучених Штатах вперше створюється необхідне для цього явища підґрунтя: специфічна система демократії, прийняття закону про лобізм (1946 р.), вихід на політичну арену діаспор [9]. Як влучно зазначив один з американських конгресменів на правах анонімності, «наша зовнішня політика скеровується етнічними групами» [18].

Найвпливовішими етнічними лобістськими групами оглядачі традиційно називають єврейську (ізраїльську), кубинську, турецьку, вірменську... Вони відзначають зростаючу активність лобі далекосхідних держав, які копіюють технологію ізраїльського лобі [18].

Більшість країн світу прагнуть відстоювати свої інтереси в коридорах влади Вашингтона і оплачують роботу лобістів. Наприклад, Польща виділила з державного бюджету 10 млн. дол. на лобістську підтримку своїх зусиль щодо вступу до НАТО. Як відомо, ця мета була досягнута [4, с. 40].

Умови розвитку етнічного лобі в США дають консолідованим етнічним групам Сполучених Штатів широкі можливості, обмежити які сьогодні може лише їх чисельність та рівень організованості. Так, найпотужнішому єврейському лобі в США вдалося фактично пролобіювати створення держави Ізраїль [9]. Лобіювання інтересів цієї етнічної групи здійснюється у всіх напрямках – від конституційної поправки про шкільні молитви до бюджету Пентагону і Державного департаменту США [8]. Завдяки зусиллям другого за потужністю в США вірменського лобі Вірменія одержує від цієї держави значну фінансову допомогу (близько \$200 мільйонів на рік). Крім того, США забезпечують постійними фінансовими надходженнями (\$20 мільйонів на рік) бюджет невизнаної Нагірно-Карабахської республіки [3, с. 49].

Однією з координуючих та репрезентативних установ українців у США є Український конгресовий комітет Америки (УККА), який нині об’єднує близько 60 центральних організацій та понад 700 їхніх первинних осередків на місцях. Прикладом успішного лобіювання українською діаспорою в США інтересів України є прийняття Сенатом 9 березня 2006 року законопроекту, який скасував дію поправки Джексона-Веніка. Схвалений документ не лише відкрив для України режим цивілізованих торговельних відносин, усунув дискримінаційні санкції та обмеження, а й мав і має вагоме політичне значення. Слід нагадати, що для цієї мети за ініціативою Надії Мак’Конелл, президента Фундації Україна – США, та за сприяння організації «Українська Федерація Америки» була створена коаліція, куди увійшло 250 організацій, що сприяли відміні поправки. Окрім цього, УККА активно займається контактами з американськими конгресменами та сенаторами, інформує їх щодо важливих подій в нашій державі, сприяє підтримці України, зміцненню її ролі на світовій арені [19].

Українське лобі вперше заявило про себе у завершальний період Першої світової війни. Політична діяльність української еміграції у першу чергу зумовлювалася моральним обов’язком допомогти Україні в її боротьбі за незалежність. Конструктивною та вагомою була діяльність Українського народного комітету в США. У результаті звернень до президента В. Вільсона та заходів представників Комітету в конгресі українське питання знайшло розуміння і підтримку американського суспільства. Конгрес ухвалив резолюцію, і президент підписав закон про відзначення в країні 21 квітня 1917 р. Українського Дня, в який населення США було закликано складати пожертви на допомогу українцям-жертвам війни. У перший день відзначення було зібрано 53 тис. доларів [5].

Потужне українське лобі діяло в цей час і в Канаді. Суб’єктами лобіювання були не лише українські організації, але й ті загальноканадські структури, особливо політичні партії, до складу яких входили представники української громади, і які, зрештою, користувалися її підтримкою у досягненні своїх політичних цілей [10, с. 108]. Значні зусилля українських громадських об’єднань та окремих політичних діячів спрямовувалися на захист прав та інтересів українських емігрантів. Зокрема, показовим є факт визнання канадським урядом інтернування українців у роки Першої світової війни внаслідок майже 80-річної лобістської діяльності української діаспори. Згідно з прийнятим урядом Канади «Актом адекватних дій», з 1914 по 1920 рр. було інтерновано та кинуте у концтабори понад 8,5 тис. українців. Такі заходи спричинили масові протестні віча, заяви до урядових органів, відгуки в пресі [5]. Однак процес визнання владою Канади факту переслідування

українців виявився довготривалим [2, с. 180-185]. Лише в 2005 р., завдяки значним зусиллям Конгресу українців Канади, Українсько-канадського товариства громадянських свобод і Товариства ім. Т. Шевченка (УКФТШ) законопроект С-331 «Акт українсько-канадського визнання і відшкодування» отримав абсолютну підтримку всіх членів парламенту. Федеральний уряд визнав події інтернування 1914-1918 рр. як несправедливе ставлення тогочасного уряду до канадських українців, видання науково-популярних матеріалів, також започаткування переговорного процесу між міністром канадської спадщини, міністром фінансів та представниками КУК і УКТГС щодо відповідних відшкодувань за конфісковане в ті роки майно й інші активи української спільноти [2, с. 183].

Незаперечною і вагомою є роль українських громадських об'єднань діаспори у вирішенні долі біженців і переміщених осіб, які після закінчення Другої світової війни перебували в західних окупаційних зонах Німеччини, Австрії й Італії у таборах для біженців та переміщених осіб і з політичних міркувань не бажали повертатися на батьківщину. Спершу основним шляхом вирішення проблеми біженців та переміщених осіб союзники обрали репатріацію, що було закріплено ялтинськими угодами 1945 р. На вимогу керівництва СРСР репатріація повинна була відбуватись навіть у примусовому порядку [23, с. 163]. Однак близько 250 тис. українців оминули загрозу насильницького повернення до СРСР. Як стверджують фахівці, серед факторів, що змінили позицію англо-американських союзників щодо примусової репатріації українських біженців і переміщених осіб до СРСР, вагомий вплив мав тиск з боку провідних українських організацій та політичних лідерів еміграції [12, с. 131, 338; 11, с. 144-146]. У результаті активної діяльності останніх біженцям і переміщеним особам українського походження вдалося виїхати та облаштуватися в державах, які не зазнали воєнних руйнувань.

Завдяки організаційній та фінансовій базі, створеній представниками першої та другої еміграційних хвиль, політичним емігрантам третьої хвилі вдалося досить швидко адаптуватися в країнах поселення. Маючи певний політичний досвід, вони почали брати активну участь в українському еміграційному політичному житті, основною метою якого було здобути підтримку якнайбільшого числа української еміграції у справі боротьби за державну незалежність України.

Провідна роль у боротьбі за державну незалежність України належала правозахисній діяльності. Українська діаспора систематично здійснювала тиск на міжнародні організації, органи влади, мас-медіа і громадськість країн Заходу з метою домогтися звільнення ув'язнених українців, а також реалізації передбаченого Декларацією прав людини ООН права нації на самовизначення [14, с. 60]. Найбільше піднесення правозахисного руху спостерігалось в кінці 1960-х – на початку 1970-х рр., що було зумовлене посиленням репресій та переслідувань в Україні національно-свідомої інтелігенції. У цей період діаспорні спільноти застосовували різноманітні форми масового лобіювання, такі як: демонстрації, маніфестації, пікетування радянських посольств, листи до урядових установ, розповсюдження листівок, виступи та публікації в засобах масової інформації тощо. Дії української діаспори увінчалися успіхом, про що свідчить реакція міжнародної спільноти та її тиск на органи влади СРСР для позитивного вирішення питань, які піднімали зарубіжні українці. Реальним результатом стало звільнення ряду ув'язнених українців, зокрема Л. Плюща, В. Мороза та ін., а також їх виїзд у країни Заходу в 1970-х рр. [13, с. 19]. Успіху сприяли добре налагоджені внутрішні комунікації, здатність консолідувати сили з метою здійснення національно значущих завдань, ентузіазм, який проявляли українські діячі під час пресингових акцій. Провідна роль в організації ефективної лобістської діяльності діаспори, безумовно, належала українським регіональним громадським організаціям та найвищій координаційній громадській надбудові української діаспори у світі – Світовому конгресу вільних українців (СКВУ).

Важливим чинником державотворчих зусиль закордонних українців стала боротьба проти русифікації в УРСР. Українська діаспора намагалася зберегти і захистити національну культуру, апелюючи у цьому питанні до органів влади своїх країн та міжнародних організацій [14, с. 61]. Кінець 1970-х – 1980-ті рр. стали часом масштабних міжнародно-інформаційних кампаній української діаспори, спрямованих на захист прав людини, поширення у країнах Заходу правдивої історії України, дискредитацію радянської влади та відродження державної незалежності України [16, с. 26-27].

З перших днів проголошення Верховною Радою державної незалежності України зусилля діаспорних спільнот були спрямовані на лобіювання урядів приймаючих країн з метою визнання

суверенітету молодій державі. Завдяки українським канадцам другою після Польщі 2 грудня 1991 р. визнала державну незалежність України Канада. Як стверджує І. Осташ, посол України в Канаді: «Брайєн Малруні, який тоді був прем'єром, нещодавно сказав, що багато хто в країні дотримувався думки, що Канаді необхідно зачекати реакції інших країн на проголошення незалежності України. Але я відчував зобов'язання перед жертівністю української діаспори, яка прагнула почути від Канади, їхньої нової батьківщини, голос у підтримку свободи, і ми визнали Україну» [21]. Значних лобістських зусиль було докладено й українцями США, щоб змінити думку президента Джорджа Буша, який не підтримував ідею державної незалежності і висловив свою позицію перед Верховною Радою УРСР 1 серпня 1991 р. Внаслідок цього була розгорнута масштабна інформаційна кампанія в мас-медіа. Численні престижні газети і журнали США опублікували коментарі і статті з незадовільною оцінкою виступу американського президента. На адресу Білого Дому надійшли тисячі листів з протестами. 21 вересня 1991 р. десятки тисяч українських американців вийшли на вулиці найбільших міст США під гаслом «Тільки незалежність принесе свободу й демократію для України». 20 листопада 1991 р. під тиском української діаспори Сенат США прийняв резолюцію, яка закликала президента визнати державну незалежність України у разі її підтримки українським народом під час референдуму. Як наслідок, 25 грудня 1991 р. державна незалежність України була визнана урядом США [15, с. 35-36].

Політична активність закордонних українців у Канаді й США є типовою для усієї західної діаспори. У меншій мірі в силу різних обставин проявляється вона і східною діаспорою. За словами экс-президента Світового конгресу українців А. Лозинського, «... усюди, де є українські громади. Навіть у постсоціалістичних та пострадянських країнах, у Польщі, Угорщині, Чеській Республіці, Словаччині, Румунії, Прибалтиці, Узбекистані, Казахстані українські громади діють, немов посли молодій державі, забезпечуючи прихильне ставлення владних структур їхніх держав до України» [7, с. 28].

Прикладом активної політичної діяльності, потенціалу лобізму та дій щодо створення позитивного іміджу України може слугувати активність української діаспори в Естонії. Коли в 2001 р. в Україні склалася загрозлива ситуація з дотриманням демократичних свобод і прав людини, Парламентська Асамблея Ради Європи (ПАРЄ) винесла на розгляд питання щодо можливого припинення членства України в цій інституції. Напередодні розгляду даного питання представники української діаспори Естонії зустрічалися з парламентарями Естонії, надсилали листи до ПАРЄ і членів естонської делегації у ПАРЄ з метою переконати учасників засідання в негативних наслідках такого рішення для розвитку молодій державі. Активна позиція українців привернула увагу Голови ПАРЄ лорда Рассела-Джонса, який, перебуваючи в тому ж 2001 р. в Естонії, побажав зустрітися саме з представниками українських діаспорних організацій, щоб обговорити становище національних меншин у країні, але бесіда «вилілася в розмову про необхідність підтримки Радою Європи молодій незалежній Українській державі на її шляху до Європи» [6].

Значний внесок здійснено діаспорою у справі визнання Голодомору актом геноциду українського народу парламентами держав світу та міжнародними організаціями. Внаслідок тривалих лобістських дій української діаспори на даний час Голодомор в Україні актом геноциду визнали парламенти 19 країн.

Слід зауважити, що завдання лобіювання інтересів українства традиційно характерне для діяльності багатьох українських діаспорних спільнот, серед пріоритетних визначають його і представники четвертої хвилі еміграції. Так, у статуті Всеамериканського громадського об'єднання «Нова українська хвиля», зареєстрованому 21 лютого 2007 р., першим завданням у сфері зовнішньої діяльності є: «Підтримка діяльності українських міжнародних громад, участь у громадських заходах української діаспори США, що сприяють реалізації української національної ідеї, утвердженню української національної державності, зростанню її міжнародного авторитету на міжнародному рівні» [20].

Підсумовуючи вищесказане, необхідно відзначити, що вплив діаспор у сучасному світі, безсумнівно, стає більш відчутним як у внутрішній політиці приймаючих країн, так і на міжнародній арені. В умовах глобалізаційних процесів етнічні діаспори стали активними суб'єктами міжнародного лобіювання, які, використовуючи свій потенціал у країнах проживання, здатні чинити певний тиск на їх уряди та міжнародні організації, регулюючи в такий спосіб зовнішньополітичний курс щодо держави або регіону походження. Значний потенціал у сприянні Українській державі в інтеграції до глобального контексту, підвищенню конкурентоспроможності в нових реаліях, просуванні її інтересів на міжнародній арені має і українська діаспора.

Роль діаспори у лобіюванні національних інтересів України є, безсумнівно, вагомою і незаперечною. Починаючи з кінця Першої світової війни діаспорні спільноти виступали представниками інтересів українства і своєрідними групами тиску на органи влади приймаючих країн з метою здобути їх підтримку в боротьбі за державну незалежність України, захисті політичних і національних прав українського народу. Із проголошенням незалежності України зусилля діаспори були спрямовані на лобіювання урядів країн проживання з метою визнання молодого держави як суверенного члена світового співтовариства, реалізації національних інтересів та утвердження позитивного іміджу. Однак не всі діаспорні групи активно проявляють себе у політичному житті приймаючих країн. Це пов'язано як з рівнем організованості самої діаспори, так і зі ступенем розвитку політичних, економічних і громадських свобод у приймаючому суспільстві. На нашу думку, вагомою причиною є і неефективна державна політика у сфері взаємодії з українською діаспорою. Незважаючи на ряд позитивних зрушень у цій сфері в останні роки, доводиться констатувати, що співпраця України з діаспорою в напрямі захисту національних інтересів так і не стала основою зовнішньої політики. Недостатнім є і залучення представників громадсько-політичних об'єднань закордонних українців до розробки та здійснення державної політики України у цій сфері.

Зважаючи на зростаючу роль етнічного лобізму у світовій політиці, на наше переконання, необхідно вивчити досвід та механізми співпраці інших держав, які вбачають у своїй діаспорі потужний фактор політичного, економічного, інформаційного впливу в країнах проживання і досить успішно використовують його, розробити концепцію світового українського лобі та стратегію реалізації національних інтересів у міжнародній сфері і конкретно в кожній приймаючій країні.

Чи зуміє Україна використати можливості, які відкриває перед країнами глобалізація, витримати виклики сучасності і стати повноправним членом світового співтовариства? Це залежатиме від уміння консолідувати зусилля світового українства і спільно та ефективно діяти в ім'я національних інтересів України на міжнародній арені.

-
1. Арутюнов С. А.: «В мире все больше людей, живущих на два дома и две страны» // <http://noev-kovcheg.1gb.ru/article.asp?n=96&a=38>.
 2. Балицька Ю. Участь Конгресу українців Канади у вирішенні питання стосовно інтернованих осіб українського походження в роки Першої світової війни // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці: Рута, 2008. – Т. 17-18. – 180-185.
 3. Биковець В. Лобізм у системі представництва інтересів // Політичний менеджмент. – 2006. – № 5. – С.44-51.
 4. Бинецкий А. Е. Лоббизм в современном мире. – М.: ТЕИС, 2004. – 247 с.
 5. Гуцал П. З. Українська еміграція Канади і США та національно-визвольний рух на західноукраїнських землях (1914-1923): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. Ін-т народознав. – Львів, 2005 // <http://disser.com.ua/content/132204.html>.
 6. Лагутов Ю. Е. Развитие украинской диаспорной сети в ЕС как необходимая складовая государственной евроинтеграционной политики Украины // <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2006-/txts/POLITICHNI/06lyeepu.pdf>.
 7. Лозинський А. Основні питання діаспори до України // Друга міжнародна науково-практична конференція «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті. 18-20 червня 2008 р. м. Львів. Збірник доповідей. – С. 28-31.
 8. Костяев С. Кто реально правит США // <http://forum.vardanank.org/index.php?showtopic=20129>.
 9. Круподер О. Український лобізм у США: минуле, сучасність, перспективи // <http://h.ua/story/95253/>.
 10. Макар В. Питання української державності у працях канадського сенатора Павла Юзика // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових статей. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці: Рута, 2008. – Вип. 378-379. – С. 108-110.
 11. Макар Ю., Рудик С. Проблема видачі українських втікачів і переміщених осіб

- Радянському Союзові після Другої світової війни (1945-1946) // Питання історії нового та новітнього часу: Зб. наук, статей. Випуск 4. – Чернівці: Рута, 1995. – С. 141-147.
12. Маруняк В. Українська еміграція в Німеччині і Австрії по Другій світовій війні. – Мюнхен: Академічне вид-во д-ра Петра Белея, 1985. – 429 с.
 13. Недужко Ю. Боротьба української діаспори країн Заходу за права людини в Україні (середина 70-х – початок 80-х рр. XX ст.) // Мандрівець. – 2007. – № 6. – С. 14-20.
 14. Недужко Ю. Діяльність політичних та громадських об'єднань зарубіжних українців у контексті боротьби за державну незалежність України в 60-70-х роках XX ст. // Мандрівець. – 2009. – № 3. – С. 54-62.
 15. Недужко Ю. Діяльність української діаспори щодо становлення незалежної демократичної України (кінець 80-х – початок 90-х рр. XX ст.) // Мандрівець. – 2009. – № 1. – С. 30-38.
 16. Недужко Ю. Міжнародно-інформаційні кампанії української діаспори щодо становлення державної незалежності України (кінець 70 – початок 90-х років XX ст. // Мандрівець. – 2008. – № 7. – С. 26-32.
 17. Олійник О. М. Лобювання громадських організацій в Україні: українські реалії та світовий досвід // http://www.vianity.org.ua/projects/total/2005/civil_society/Oliynyk.htm.
 18. Слісаренко І. Бренд України після помаранчевої революції: інформаційні виклики // <http://www.viche.info/journal/245/>.
 19. Соціально-політичні аспекти діяльності організацій закордонних українців // <http://www.niss.gov.ua/Monitor/November09/08.htm>.
 20. Статут Всеамериканського громадського об'єднання «Нова українська хвиля» // http://newwave4.org/about_us.html.
 21. Парламентські слухання «Закордонне українство: сучасний стан та перспективи співпраці» // <http://www.ukurier.gov.ua>.
 22. Тихомирова Є. Б. PR – формування відкритого суспільства. – К.: Наша к-ра і наука, 2003. – 197 с.
 23. Anglo-American perspectives on the Ukrainian Question. 1938-1951. A documentary collection / Red. By Lubomyr Y. Luciuk and Bohdan S Kordan. – Ontario – New – York, 1987. – 242 p.

Михайло Яворський

ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ДО ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

За Рейтингом Всесвітнього економічного форуму, у 2009 році Україна у сфері формування факторів інноваційного розвитку поміж 134 країн світу опинилася на 52-му місці, за оснащеністю сучасними технологіями – на 65-ій позиції, у сфері захисту прав інтелектуальної власності – на 114-й [1].

Тобто в країні існує проблема комерціалізації знань та низький ступінь нашого залучення до глобальної інноваційної економіки.

Високий науковий потенціал, про що свідчить участь українських вчених у Рамкових наукових програмах Європейського Союзу (ЄС), діяльність Українського науково-технологічного центру, американсько-українська програма науково-технологічного підприємництва, інноваційні проекти у рамках співробітництва ЄС і України в інноваційній сфері та ін., з одного боку, і низька інноваційна активність суб'єктів господарювання, з іншого – свідчать про існування бар'єрів між наукою і реальним сектором економіки.

Кожна з держав, які у вищезазваному Рейтингу займають передові позиції, майбутній соціально-економічний і культурний розвиток власного суспільства пов'язують з досягненнями науки та комерціалізацією її результатів шляхом ініціювання та підтримки активних інноваційних процесів. Уряди цих держав розробили стратегічні документи, які визначають концептуальне бачення національних інноваційних систем (НІС). Такі документи вперше прийняли у США, їх мають Франція, Німеччина,